

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΙ ΟΓ' - ΟΔ'

ΛΕΙΜΩΝΑΡΙΟΝ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

ΤΩ ΚΑΘΗΓΗΤῃ ΝΙΚΟΛΑΩ Β. ΤΩΜΑΔΑΚῃ

Προέδρῳ τῆς Ἑταιρείας καὶ διευθυντῇ τοῦ περιοδικοῦ αὐτῆς

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΜΥΡΤΙΔῆ
1972-1973

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΤΟΥΡΚΟ-ΑΛΒΑΝΙΚΟ΄ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΕΡΑΝΙΣΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑΝ

Οἱ ἀντίκτυποι τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας ὑπῆρξαν ἐντονοί, ἰσχυροί καὶ ἐνεργοί εἰς πάσας τὰς ἡπείρους, εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς λαοὺς καὶ εἰς ἄτομα εὐρισκόμενα μακρὰν ἢ ἐγγὺς τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτητῶς φυλῆς, θρησκευματος ἢ χρώματος, εἰς μετόχους ἢ ἀμοίρους τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας.

Ἄλλ' ἢ Ἑλληνικῆ Ἐθνεγεργσία, ὡς ἀγὼν φιλελευθέρων ἀρχῶν καὶ στόχων ἔσχε, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ βαθεῖαν ἀπήχησιν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ Τούρκικοῦ ἔθνους καὶ μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν μουσουλμάνων, ἐκ τούτου δὲ ἐδημιουργήθη καὶ ἐξεδηλώθη ὑπὸ ποικίλας μορφᾶς καὶ Τουρκο-αλβανικός φιλελληνισμός ¹.

Ἐξ ἀντικειμένου ὑπῆρχον πλεῖστα τὰ ἀρνητικὰ τοῦ φιλελληνισμοῦ αὐτοῦ στοιχεῖα καὶ σημαντικώταται αἱ προϋποθέσεις τῆς καταστολῆς τῆς ἐκδηλώσεως ἢ εὐρείας ἀναπτύξεώς του, ἐξ αὐτῶν δέ, καθ' ἡμᾶς, σημαντικώτεραι ἦσαν :

α'. **Τὸ ἑτερόδοξον** : Ἡ διαφορὰ τῆς θρησκείας καὶ ἡ ἐπὶ ὀλοκλήρους αἰῶνας ἐχθρότης καὶ σφοδρότατη διαμάχη καὶ πάλη μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ Μουσουλμανισμοῦ εἶχεν ἀνεγείρει ἀδιαπέραστον τεῖχος μεταξὺ τῶν μουσουλμάνων Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν καὶ τῶν Χριστιανῶν Ἑλλήνων. Ὁ σταυρὸς ἐπάλαμει σκληρότατα κατὰ τῆς ἡμισελήνου,

1. Ἡ μελέτη τοῦ Τουρκο-αλβανικοῦ Φιλελληνισμοῦ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν παρουσιάζει πολλὰς δυσχερείας. Τὰ διασωθέντα ἐπ' αὐτοῦ στοιχεῖα εἶναι πενιχρά, φειδωλά καὶ διάχυτα, ἐφ' ὅσον, καὶ ἐξ αἰτίων ἴσως εὐλόγων, οἱ ἀσχοληθέντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν ἢ ἀντιπαρήρχοντο τὸ θέμα τοῦ Τουρκο-αλβανικοῦ φιλελληνισμοῦ ἢ περιορίζοντο εἰς πενιχράς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπ' αὐτοῦ εἰδήσεις. Ἐνεκὰ τούτου μία πληρεστέρα σύνθεσις τοῦ Τουρκο-αλβανικοῦ φιλελληνισμοῦ ἀπαιτεῖ χρόνον μακρὸν, ἔρειναν συνεχῆ καὶ μελέτην πολυχρόνιον καὶ πολλὰκις ἀκαρπον. Παρὰ ταῦτα, θεωροῦντες ὅτι ὁ Τουρκο-αλβανικός φιλελληνισμός ὑπῆρξε σημαντικός καὶ ὅτι δεδομένων τῶν ἀρνητικῶν ἢ κατασταλτικῶν αὐτοῦ προϋποθέσεων, καθ' ἡμᾶς, ὑπερέχει παντὸς ἄλλου, ἐπεχειρήσαμεν τὴν ἔρειναν καὶ μελέτην αὐτοῦ, ἐκ τῶν συγκεντρωθέντων δὲ παρ' ἡμῶν στοιχείων παρέχομεν εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην τὰ ἐν αὐτῇ διακλιμβανόμενα ἐρανήσματα.

ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Ἐθνεγερεσία ἔχουσα καὶ χαρακτῆρα σταυροφορικὸν ἦτο εὐλογον νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτῆς καὶ νὰ ἐξάπτῃ τὸ μῖσος τῶν μουσουλμανικῶν στοιχείων, ἀλλ' ἐπὶ πλεον νὰ φανατίζη αὐτὰ εἰς σκληρότητα, εἰς πείσμα ἐκδικητικὸν καὶ εἰς ἀφειδώλευτον τῆς ζωῆς των διάθεσιν.

β'. Τὸ ἑτερόφυλον : Ἡ φυλετικὴ ἐπίσης διαφορὰ ἐπέδρα δυσμενέστατα ἐπὶ τῆς ἐκδηλώσεως Τουρκο-αλβανικοῦ φιλελληνισμοῦ. Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἦτο καὶ ἀγὼν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος κατὰ τοῦ Ἀσιατικοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τοὺς Τούρκους ἀσιάτας καὶ ὁ τουρκοαλβανικὸς ἀσιατισμὸς ἐθεώρει τὴν Ἑλλάδα ἴδιον κτῆμα. Ἐντεῦθεν μαχομένη ἡ Ἀσιατικὴ πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν φυλὴν ὑπερησπίζετο τὴν φυλετικὴν τῆς ἐν Εὐρώπῃ ὑπόστασιν καὶ τὴν ματαίωσιν τῆς ἀπωθήσεώς τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐκ τούτου δὲ καὶ αἱ φυλετικαὶ διαφοραὶ καὶ μάλιστα ὡς μέσον ἀγωγῆς καὶ ὡς βίωμα τῶν Τουρκο-αλβανῶν ἠγειροῦν χάσμα μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν.

γ'. Τὸ κατεστημένον : Αὐτὸ ἀπὸ τουρκο-αλβανικῆς πλευρᾶς ἐξεφράζετο εἰς ὀλοκληρωτικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν οἱ ραγιάδες καὶ οἱ γκισούρηδες, οἱ ὑποτελεῖς, ἐν ᾧ οἱ Τουρκο-αλβανοὶ ἦσαν οἱ κυρίαρχοι καὶ οἱ ἄρχοντες. Εἰς αὐτοὺς ἀνήκεν ἡ διοίκησις καὶ ἡ δικαιοσύνη, τὰ φρούρια καὶ ἡ γῆ, ἡ ζωὴ καὶ τιμὴ τῶν Ἑλλήνων, εἰς αὐτοὺς ἡ ἐξουσία. Ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐξουσίας, μὲ τὰς ἀφθόλους ἀπολαβάς, τὰς δωρεάς, τὰ πλούτη καὶ τὰ ἀγαθὰ, δυσκόλως ἀπεσπῶντο οἱ Τουρκο-αλβανοὶ. Ἐχοντες, οὕτω, τὴν ψυχολογίαν τοῦ κυριάρχου δυσχερέστατα ἀπέβαλλον αὐτὴν καὶ πολὺ περισσότερον δυσχερέστατα ἐκμηδενίζοντες αὐτὴν ἦτο δυνατόν νὰ συνενωθοῦν εἰς κοινὸν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνα πρὸς ἀνατροπὴν τῆς καρποφόρου «δωρεᾶς» τοῦ κατεστημένου των.

δ'. Τὸ παραδοσιακόν : Ἡ διαφορὰ τῆς ἱστορικῆς καὶ παραδοσιακῆς ἐμπειρίας ἦτο ἐπίσης στοιχεῖον ἀπομακρύνσεως καὶ οὐχὶ συναγωνιστικότητος φιλελληνικῆς τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν. Ἐὰν ὁ πνευματικὸς φιλελληνισμὸς προηγήθη ἐν Εὐρώπῃ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐὰν οὗτος κατέστη βασικὸν αἷτιον τοῦ ἐπαναστατικοῦ φιλελληνισμοῦ, τοῦτο ἐγένετο διότι οἱ Εὐρωπαῖοι εἶχον πνευματικὴν ἐμπειρίαν καὶ παράδοσιν ἐστηριγμένην ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Οἱ Τουρκο-αλβανοὶ ἐστεροῦντο αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας καὶ ἡ ἀπόστασις ἢ διαχωρίζουσα αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου τοὺς ἐδημιούργει πλέγμα μειονεκτικότητος. Αὐτὸ τὸ πλέγμα οἱ σκληροὶ καὶ τραχεῖς Τουρκο-αλβανοὶ εἶναι φυσικὸν νὰ τὸ ἐκφράζουν εἰς μῖσος καὶ ἐχθρότητα καὶ οὐχὶ εἰς φιλελ-

ληνικήν συμπαράστασιν, όταν μάλιστα οί "Έλληνες με τὸ εὐλογον συναίσθημα τῆς ὑπεροχῆς των περιεφρόνουν ὡς ἀξέστους αὐτούς. Ἐντεῦθεν τὸ χάσμα διηυρύνετο καὶ αὐτῇ ἡ διεύρυνσις δὲν παρεῖχε πρόσφορον τὸ ἔδαφος τῆς ἐκδηλώσεως καὶ ἀναπτύξεως Τουρκο-αλβανικοῦ φιλελληνισμοῦ.

ε'. **Τὸ ἀνεμπίστευτον** : Ἡ ἔλλειψις ἐπίσης ἐμπιστοσύνης τῶν Τουρκο-αλβανῶν καὶ ἡ δυσπιστία, τὴν ὁποίαν εἶχον ἔναντι τῶν Ἑλλήνων, ἦτο ἐπίσης στοιχεῖον ἀναστολῆς τοῦ φιλελληνισμοῦ των. Εἶναι εὐλογον, οὗτοι καὶ ἂν ἤθελον, ἐκ φιλελευθέρων - φιλελληνικῶν αἰσθημάτων ἀγόμενοι, νὰ προσχωρήσουν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων, νὰ συγκατατοῦνται, νὰ δυσπιστοῦν, νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ ἀμφιβάλλουν διὰ τὴν τύχην καὶ τὸ μέλλον των. Δὲν ἐπέιθοντο εὐκόλως ὅτι οἱ "Έλληνες εἰς περιπτώσιν προσχωρήσεώς των εἰς τὰς τάξεις των θὰ τοὺς ἐθεώρουν εὐλικρινεῖς καὶ ὄχι ὑπόπτους, οὔτε ὅτι δὲν θὰ ἐξεδικοῦντο εἰς τὰ πρόσωπά των τὴν τυραννίαν τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ὅπως, ἄλλως τε, συνέβη εἰς τινὰς περιπτώσεις κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος. Ὅσον φιλελεύθεροι καὶ φιλέλληνες καὶ ἂν ἦσαν οἱ Τουρκο-αλβανοί, τὸ ἀβέβαιον καὶ τὸ ἀνεμπίστευτον συνεκράτει αὐτούς εἰς τὰς τάξεις των, ὅπου ἀπελάμβανον τὸ σταθερὸν, τὸ βέβαιον, τὸ κυρίαρχον. Εἶναι, ἄλλως τε, χαρακτηριστικὸν ὅτι ἀρκετοὶ Τουρκο-αλβανοὶ φιλέλληνες μετὰ τὴν προσχώρησίν των εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν φέρονται γενικῶς ὡς Ὀθωμανοὶ ἢ ὡς Ἀλβανοί, ὀλιγώτερον δὲ ὡς Τούρκοι.

Παρὰ τοὺς δυσμενεστάτους αὐτοὺς ὄρους, ἐν τούτοις ἐξεδηλώθη καὶ ἀνεπτύχθη Τουρκο-αλβανικὸς φιλελληνισμὸς, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἔθνεγεροσίαν. Αὐτὸς ὁ φιλελληνισμὸς μετὰ τὴν ἰδιάζουσαν ὑφὴν του καὶ οὐσίαν του ἐνέχει μεγίστην σπουδαιότητα, ὅσον καὶ ἂν αἱ μορφαὶ του δὲν ταυτίζονται καθ' ὅλα πρὸς τὰς μορφὰς τοῦ λοιποῦ φιλελληνισμοῦ. Ἐχρειάζετο μεγίστη δύναμις θελήσεως, ψυχῆς καὶ πνεύματος εἰς τοὺς Τουρκο-αλβανούς διὰ νὰ διαρρήξουν τὰ δεσμὰ τῶν προκαταλήψεων των, τῆς ἀγωγῆς καὶ τῶν βιωμάτων των, διὰ νὰ ἀπαρνηθοῦν καὶ φυλὴν καὶ ἔθνος καὶ θρησκείαν, ἀπολαβὰς, ἀξιώματα καὶ ἀνέσεις καὶ ἀκόμη περισσότερο τὴν παρὰ τῶν ὁμοφύλων καὶ ὁμοθρήσκων των εὐλογον προσωνομίαν των ὡς «προδοτῶν» καὶ κυριαρχούμενοι ἀπὸ τὰ φιλελεύθερα - φιλελληνικά των αἰσθημάτων νὰ συναγωνισθοῦν μετὰ τοὺς «ἐχθρούς» των καὶ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως κρινόμενος ὁ Τουρκο-αλβανικὸς φιλελληνισμὸς ἐνέχει, πλέον παντὸς ἄλλου, τὸ δραματικὸν στοιχεῖον συνηνωμένον μετὰ τοῦ ἐπικοῦ καὶ ἥρωικοῦ.

Ἐκ τῶν εἰς χεῖρας μας στοιχείων ἀφορώντων εἰς τὸν Τουρκο-αλβανι-

κόν φιλελληνισμόν καὶ ἐκ τῶν ἀποσπασματικῶν τῆς παρούσης μελέτης ἐρασιμαμάτων ἐπ' αὐτοῦ, πιστοῦνται ὡς κύρια γνωρίσματα τοῦ τὰ ἀκόλουθα:

α'. Οἱ Τουρκο-αλβανοὶ φιλέλληνες ἠγωνίσθησαν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἑλλήνων διακριθέντες διὰ τὸν ἥρωισμόν των, τὴν αὐταπάρνησιν, τὴν αὐτοθυσίαν, τὴν ἀνεπίληπτον διαγωγὴν καὶ τὴν εὐπειθειαν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν στρατιωτικῶν των χρεῶν ἐπισύραντες τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Διοικήσεων τοῦ ἀγῶνος διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις των ¹.

β'. Δὲν ἐδίωξαν οὗτοι νὰ παραμερίσουν τὰς ὀθωμανικὰς προλήψεις καὶ νὰ λάβουν μέρος δραστήριον εἰς κρίσιμους τοῦ ἀγῶνος μάχας. Συμμετέσχον διακριθέντες καὶ τραυματισθέντες εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς, εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰς τὴν Δ. Στερεάν, εἰς τὴν Α. Στερεάν, εἰς Πειραιᾶ καὶ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὰς περὶ τὰς Θήβας καὶ Λεβάδειαν μάχας ὑπὸ τὸν Δ. Ὑψηλάντην ².

γ'. Ἐκαστῶν θεωροῦντες ἑαυτοὺς γηγεῖους πολίτας Ἑλλήνας, συνέπασχον καὶ συνεδυστόχουν μετὰ τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων καὶ διεκλήρυσσον ἑαυτοὺς ὑπερμάχους τῆς ἐλευθερίας ζηλωτάς, εἰς οὐδὲν ὑποδεεστέρους τῶν Ἑλλήνων τῶν γεννηθέντων εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἀνατροφὴν ³.

δ'. Μετὰ παρρησίας καὶ θάρρους κατήγγελλον τὴν διαγωγὴν καὶ τὴν τυραννίαν τῶν ὁμοφύλων των διακηρύττοντες τὴν πίστιν των εἰς τὰ μεγάλα δίκαια τοῦ δεινοπαθοῦντος ἑλληνικοῦ λαοῦ ⁴.

ε'. Τὰς ἐκδουλεύσεις των εἰς τὸν ἀγῶνα παρεῖχον ἀνιδιοτελῶς καὶ μετὰ ζήλου καὶ εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ εἰς ἄλλας θέσεις, ὅπου αἱ δυνατότητες ἦ αἱ γνώσεις των ἐπέτρεπον ⁵.

ς'. Ὁ φιλελευθερισμὸς - φιλελληνισμὸς των ἦτο τοσαύτης ἐκτάσεως, ὥστε ἐγκατέλειψαν καὶ ἀξιώματα καὶ πλοῦτη καὶ ἀνέσεις καὶ ὑπάρχοντα διὰ νὰ ἀγωνισθοῦν ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ⁶ καὶ

ζ'. Ὑπηρετήσαν τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα δαπανῶντες ἐξ ἰδίων πρὸς συντήρησίν των, ὡς καὶ τῶν συμπολεμιστῶν των, περιελθόντες εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν ⁷.

1. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 4, 5, 7 καὶ 8.

2. Βλ. κατωτέρω, τὰ παρεχόμενα στοιχεῖα ἐπὶ τῶν Τουρκο-αλβανῶν φιλελλήνων.

3. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 7.

4. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 3, 6 καὶ 7.

5. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 1, 2, 4, καὶ 8.

6. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 3, 4 καὶ 7.

7. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 3, 6, 7 καὶ 8.

Ἐκ τῶν σημαίνοντων Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν φιλελλήνων, οἵτινες προσέφερον πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας σημειώνομεν εἰς τὴν παρούσαν μελέτην μας ἐρανιστικῶς τοὺς ἀκολούθους :

1. Χασάναγας Κούρταλης. Τούρκος ἰατροχειρουργὸς ἐκ Ταλαντίου. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος προσεχώρησεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν, καίτοι οἱ Ἕλληνες ἐπαναστάται τοῦ Ταλαντίου ἐφόνευσαν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του ¹. Συναντᾶται οὗτος ὡς ἰατρός τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτσου ² καὶ συμμετέχει μετ' αὐτοῦ εἰς δεῖπνον παρατεθὲν ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Ἀλεξ. Κριεζῆ κατὰ Μάρτιον 1822. Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ πλοίου ἀναχώρησιν τοῦ Ὀδ. Ἀνδρούτσου ὁ Κούρταλης, κατὰ παράκλησιν τοῦ Κριεζῆ, περιποιεῖται καὶ θεραπεύει τοὺς τραυματίας ἐκ τῶν ἀνδρῶν του ³ καὶ παραμένει ἐπὶ τι διάστημα πλησίον του. Ἀκολούθως ὁ Τούρκος οὗτος φιλέλλην συναντᾶται εἰς τὴν Ἀπτικήν καὶ μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ παράκλησιν τοῦ Μακρυγιάννη, περιποιεῖται ἀσθενεῖς ⁴. Παρακολουθεῖ ἔκτοτε τὸ ὑπὸ τὸν Γκούραν γενικὸν στρατόπεδον τῶν Ἀθηνῶν ὡς ἰατρός του ⁵ καὶ ἐκεῖ παραμένων ἐδέχετο καὶ ἐθεράπευε τραυματίας καὶ ἀσθενεῖς ὄχι μόνον ἐκ τῶν μαχῶν τῆς Ἀπτικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ μάλιστα ἐκ τῶν μαχῶν κατὰ τοῦ Ἰμπραήμ, τοὺς ὁποίους ἀπέστειλλε πρὸς αὐτὸν ἡ Διοίκησις τοῦ ἀγῶνος ἔχουσα πεποίθησιν εἰς τὴν πατριωτικὴν του πρὸς θεραπείαν των φροντίδα ⁶. Ἰδιαιτέρως πολυτίμους καὶ ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας προσέφερεν ὁ Κούρταλης εἰς τὴν πολιορκουμένην ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ φρουρὰν τῆς Ἀκροπόλεως, μετὰ τῆς ὁποίας ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον καὶ παρέμεινε μέχρι τῆς ἐξόδου της. Οὕτω καὶ παλαιῶν πρὸς ἀδικαιολογήτους ὑποψίας περὶ τῶν εὐλικρινῶν προθέσεων του ἀποδέχεται καὶ περιποιεῖται τὸν Μακρυγιάννην, βαρέως τραυματισθέντα κατὰ τὰς συγκρούσεις μετὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Κιου-

1. Βλ. Νικ. Κ α ρ ῶ ρ η, Ἡμερολ. πολιορκ. Ἀθηνῶν, ἐκδ. Τσουκαλᾶ, Νο 13, σ. 140.

2. Βλ. Ἀ λ ε ξ. Κ ρ ι ε ζ ῆ, Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. Τσουκαλᾶ, Νο 8, σ. 85.

3. Βλ. Κ ρ ι ε ζ ῆ, ἐνθ' ἀν., σ. 89.

4. Βλ. Μ α κ ρ υ γ ι ἄ ν η η, Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. «Μέλισσα», σ. 104.

5. Βλ. Γ.Α.Κ., Ὑπουργεῖον Πολέμου, φ. 24, 28 - 31 Ἀγούστου 1824 τὴν καταγραφὴν τῶν ἀνδρῶν τοῦ Γκούρα, γενομένην τὴν 4ην Ἀγούστου, εἰς σ. τοῦ ἐγγράφου 14, ἀριθ. 1.

6. Βλ. ἐγγρ. τῆς παρούσης μελέτης, ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 2.

ταχῆ καὶ ἐπιτυγχάνει τελικῶς τὴν θεραπείαν τοῦ κατόπιν χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως σοβαρᾶς ¹. Ἐπεριποιήθη ἐπίσης καὶ ἐθεράπευσε 15 τραυματίας τοῦ σώματος τοῦ Φαβιέρου τραυματισθέντας κατὰ τὴν εἰσοδόν των εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Προσεπάθησε νὰ διασώσῃ τὸν φιλέλληνα ταγματάρχην Ρομπέρ τραυματισθέντα ὡσαύτως τότε θανασίμως, δὲν ἐπέτυχε δὲ τοῦτο ἐνεκὰ ἁλλείψεως ἐργαλείων πρὸς χειρουργικὴν ἐπέμβασιν ². Ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως μετὰ τοῦ Ἑλληνοῦ συναδέλφου του Συμ. Σουρπιῶ ἔιχεν ὀργανώσῃ τὰ μέσα τῆς ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Φαβιέρου ὑπῆρχον ἱκανά ³ καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἠδυνήθη νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ φρουρίου, ἰδιαίτερώς μετὰ τὸν ἐνσκήψαντα ἐκεῖ τυφόν. Ὅτε δὲ ταῦτα, σὺν τῷ χρόνῳ, ἐξέλιπον καὶ ὁ Ἕλληνας ἰατρός ἀπέθανεν, πᾶσαν τὴν εὐθύνην τῆς ἰατροφαρμακευτικῆς φροντίδος ἀνέλαβε μόνος ὁ Κούρταλης. Παλαιῶν πάντοτε οὗτος πρὸς μυρίας δυσχερείας ἀνταπεκρίθη πλήρως εἰς τὸ βαρὺ ἔργον του, παρέχων χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας, στερούμενος τῶν πρὸς θεραπείαν των φαρμάκων καὶ παρασκευάζων θεραπευτικὰς ἀλοιφὰς ἐκ κηροῦ καὶ στέατος σφαζομένων ζώων, ἐν ᾧ πολλάκις εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀνιέρους συκοφαντίας ⁴. Ἐκ τούτου καὶ ὅσοι ἀναφέρονται εἰς αὐτὸν κατ' ἐξοχὴν ἐπαινοῦν τὰ φιλόφροντα, φιλελληνικὰ καὶ πατριωτικὰ του αἰσθήματα.

2. Μουσταφᾶς Γκέκας. Φιλέλληνας τουρκαλβανός. Κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως εὐρέθη εἰς τὴν Λεβάδειαν, ἀγόμενος δὲ ὑπὸ φιλελληνικῶν καὶ φιλελευθέρων αἰσθημάτων καὶ μίσους κατὰ τῆς τυραννίας τῶν ὀμοβρήσκων του ἐγκατέλειψε τὰς ἀνέσεις, τὰ πλοῦτη καὶ τὰ ὑπάρχοντά του καὶ προσεχώρησεν ἀμέσως εἰς τὰς σημαίας τοῦ Ὀδυσ. Ἀνδρούτσου, τοῦ ὁποῦ ὑπῆρξεν ἐπιστήθιος φίλος. Ἐπὶ κεφαλῆς σώματος 45 ἀνδρῶν συνεπολέμησε μετὰ τοῦ Ἀνδρούτσου ἐπὶ τετραετίαν ⁵ καὶ μετ' αὐτοῦ ἀγωνιζόμενος τὸ πρῶτον ἐνεκλείσθη καὶ ἐπολέμησεν ἥρωικῶς εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς διασωθεὶς μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ

1. Βλ. Μ α κ ρ υ γ ι ἄ ν ν η, ἐνθ' ἄν., σσ. 243 - 244.

2. Βλ. Χ ρ. Β υ ζ α ν τ ῖ ο υ, Ἱστορία τῶν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἐκστρατειῶν καὶ μαχῶν, ἐκδ. Τσουκαλά, Ν° 10, σ. 158 καὶ Ν. Σ π η λ ι ἄ δ ο υ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Γ', 1857, σσ. 174 - 175.

3. Βλ. Χ ρ. Β υ ζ α ν τ ῖ ο υ, ἐνθ' ἄν., σ. 164.

4. Βλ. Χ ρ. Β υ ζ α ν τ ῖ ο υ, ἐνθ' ἄν., σ. 206, Μ ι χ. Π ο ὄ λ ο υ, Ἡμερολόγιον, ἐκδ. Τσουκαλά, Ν° 13, σ. 48. Ν ι κ. Κ α ρ ῶ ρ η, ἐνθ' ἄν., σ. 174.

5. Βλ. κατωτέρω, ἐγγρ. ὑπ' ἀριθ. 3

του¹. Τὸν Ἀνδρούτσον ἀκολουθῶν συναντᾶται ἐπίσης καὶ συμμετέχει μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλων εἰς δεῖπνον παρατεθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξ. Κριεζῆ ἐπὶ τοῦ πλοίου του εἰς τὴν περιοχὴν Γαλαντίου κατὰ Μάρτιον 1822, παραμένει δὲ ἐπὶ τι διάστημα μετὰ τοῦ Κριεζῆ². Μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἀνδρούτσου ἐτάχθη ὑπὸ τὸν Γκούραν ἐπὶ κεφαλῆς σώματος 35 ἀνδρῶν καὶ παρηκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὰς μετὰ τῶν Τούρκων συγκρούσεις του, μετὰ τὸν θάνατον δὲ καὶ τοῦ Γκούρα ἐτάχθη ὑπὸ τὸν Γ. Καραϊσκάκην λαβὼν μέρος ἐνεργὸν εἰς τὰς ἐκστρατείας του³. Εἰς τὰς μάχας κατὰ τοῦ Κιουταχῆ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ἰδιαίτερος ἠγωνίσθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν Ἰω. καὶ Παν. Νοταρᾶ, ἀργότερον δὲ λαμβάνει μέρος ὡς σημαιοφόρος τοῦ Παν. Νοταρᾶ εἰς τὴν μάχην τῶν Μαγουλιάνων⁴. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φιλελληνικῆς του δραστηριότητος, ἐξοδεύων πάντοτε ἐξ ἰδίων καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ διὰ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄνδρας, ἐτραυματίσθη δὲ, σοβαρῶς δὲ κατὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὴν ἐν Πειραιεῖ μάχην. Ἡ Διοίκησις τοῦ ἀγῶνος ἀναγνωρίζουσα τὰς πατριωτικὰς του ἐκδουλεύσεις καὶ τὰς μεγίστας ἀνάγκας του ἐπιχορηγεῖ αὐτὸν διὰ τοῦ ποσοῦ τῶν 5.000 γροσίων, ἐκ τῶν ὁποίων κατέβαλεν εἰς αὐτὸν ἀμέσως τὸ ποσὸν τῶν 1000 γροσίων, τοῦ χορηγεῖ δὲ ἀπὸ 25ης Ὀκτωβρίου 1827 ἐνδεικτικὸν τῶν ἐκδουλεύσεών του καὶ τοῦ εἰλικρινοῦς φιλελληνισμοῦ του⁵.

Ἀκολουθῶν τὸν τουρκαλβανὸν αὐτὸν φιλέλληνα συναντῶμεν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κληθείσης Ὀθωμανικῆς ἐκατονταρχίας⁶, ἀποτελεσθείσης ἐκ 31 ἀνδρῶν τελούσης ὑπὸ τὸν χιλιάρχον Νικ. Κριεζώτην καὶ ὑπὸ τὰς γενικὰς διαταγὰς τοῦ Δημ. Ὑψηλάντου, ἐκτελοῦντα προθύμως τὰ στρατιωτικὰ του χρέη⁷. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῶν διατελῶν ἠγωνίσθη κατὰ τῶν Τούρκων εἰς τὴν Α. Στερεάν καὶ εἰς τὰς περὶ τὰς Θήβας καὶ Λεβάνδειαν μάχας, ὡς καὶ ἐν Πέτρα τῆς Βοιωτίας. Ἐπὶ Ἰω. Καποδιστρίου ἔλαβεν οὗτος τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ εἰς τὰ ἐλαφρὰ σώματα⁸.

1. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 4.

2. Βλ. Ἀλεξ. Κριεζῆ, Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. Τσουκαλᾶ, Νο 8, σσ. 85, 86 καὶ 89.

3. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ 4.

4. Βλ. Γεν. Κολοκοτρώνη, Ἀπομνημονεύματα ἐκδ. Τσουκαλᾶ, Νο 1, σ. 128.

5. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 5.

6. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 12.

7. Βλ. κατωτέρω, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 6.

8. Βλ. Κάρπου Παπαδοπούλου, Ὁδ. Ἀνδρούτσος καὶ Γ. Βαρνακιώτης, ἐκδ. Τσουκαλᾶ, Νο 12, σ. 55 ὑπ. α.

3. **Δερβίς Μεχμέτης εφέντης.** Τουρκος φιλέλλην καταγόμενος ἐξ ἐγκρίτου τῆς Τριπόλεως τουρκικῆς οἰκογενείας. Μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς κινούμενος ἐκ φιλελληνικῶν αἰσθημάτων προσεχώρησεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν παραμερίσας τὰς ὀθωμανικὰς προλήψεις καὶ προτιμήσας τὴν ἐλευθέραν ζωὴν. Γνώστης ἐμπειρος τῆς ὀθωμανικῆς γλώσσης, ὡς φιλέλλην, καίτοι τουρκος, προτείνεται κατ' Ὀκτώβριον 1824 ὑπὸ τοῦ τότε ὑπουργοῦ τοῦ Δικαίου Ἰω. Θεοτόκη, ὅπως προσκληθῆ πρὸς μετάφρασιν τῶν τουρκικῶν «παρεμπιπτόντων» εἰς τὴν Διοίκησιν ἐγγράφων¹. Πράγματι δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἐκτελεστικοῦ² προσελήφθη οὗτος ἐπισήμως ὡς μεταφραστῆς καὶ θεωρῶν τὸν ἑαυτὸν του γνήσιον Ἕλληνα ὑπηρετεῖ πλησίον τῶν Διοικήσεων τοῦ ἀγῶνος ἐκτελῶν μετ' εὐσυνειδησίας τὰ χρέη διερμηνέως τῶν τουρκικῶν ἐγγράφων. Εἰργάσθη ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων, ζηλωτῆς τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας³.

4. **Ἄμπτης Γκέκας.** Τουρκαλβανὸς φιλέλλην λαβὼν μέρος πιθανώτατα εἰς τὰ ὑπὸ τὸν Γκούραν σώματα. Ἀνευρίσκειται ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν πολιορκουμένης ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ. Εἰς σύγκρουσιν μετὰ τῶν Τούρκων τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1826 τραυματίζεται ἐλαφρῶς. Χαρακτηρίζεται στρατιώτης πιστὸς τῆς Ἑλλάδος, καίτοι τουρκος τὴν γέννησιν⁴.

5. **Μάκος Κούστα.** Φιλέλλην τουρκαλβανὸς ἐκ τῶν ἐμπιστῶν τοῦ Ἄλῃ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Παραλαβὼν γράμματα ἐξ αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἰω. Καρατζᾶν, Ἰω. Καποδίστριαν, μητροπολίτην Ἰγνάτιον καὶ Ἰω. Βλασσόπουλον, διήλθεν ἐκ Μεσολογγίου, ὅπου συνηντήθη μετὰ τὸν Ἄλέξ. Μαυροκορδάτον, ὅστις τὸν ἐπεισε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὰ γράμματα πρὸς ἀποστολὴν εἰς τοὺς παραλήπτας των. Ὁ Μάκος Κούστα παρέδωσε τὰ γράμματα καὶ παρέλαβε ἄλλα ἀπὸ τὸν Μαυροκορδάτον πρὸς τὸν Ἄλῃ πασᾶν, φοβηθεὶς ὅμως νὰ τὰ παραδώσῃ αὐτοπροσώπως τὰ ἔστειλε μετ' ἄλλον, ὁ ἴδιος δὲ παρέμεινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα λαβὼν ἕκτοτε ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα⁵. Μετὰ τὰ σώματα τῶν Ἡπειρωτῶν καὶ

1. Βλ. κατωτέρω, ἐγγρ. ὑπ' ἀρ. 7.

2. Βλ. κατωτέρω, ἐγγρ. ὑπ' ἀρ. 8.

3. Βλ. κατωτέρω, ἐγγρ. ὑπ' ἀρ. 9.

4. Βλ. Νικ. Καρῶρη, Ἡμερολόγιον, ἐκδ. Τσουκαλά, Νο 13, σ. 131.

5. Βλ. Δ. Κοκκίνου, Ἱστορία ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τόμ. 3ος,

Σουλιωτών έλαβε μέρος εις τας μάχας τῆς Δ. Στερεᾶς, ἀργότερον δέ, κατὰ τὸ 1827, ἀνευρίσκειται εις Κόρινθον μετὰ τὸ σῶμα τῶν Ἠπειροσουλιωτῶν ¹. Ἐκεῖθεν μεταβαίνει εις τὸ στρατόπεδον τῆς Ἐλευσίνοσ καὶ συνεχιστρατεύει μετὰ τοῦ Καραϊσκάκη εις τὴν Α. Στερεάν ². Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Ἰω. Καποδιστριαῦ καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπὸ τὸν Δημ. Ὑψηλάντην χιλιαρχῶν διορίζεται μέλος τοῦ ἐκεῖ συγκροτηθέντος πολεμικοῦ συμβουλίου καὶ προάγεται εις ἐκατόνταρχον τῆς Β' χιλιαρχίας ³. Παρακολουθεῖ τὸν Δ. Ὑψηλάντην εις τὰς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιχειρήσεις του καὶ συμμετέχει εις τὴν παρὰ τὴν Πέτραν τῆς Βοιωτίας μάχην, ὅπου ἐπεσπάτησε τῆς κατασκευῆς τεχνικοῦ ὀχυρώματος ⁴.

6. Μπαϊράμης Λιάπης. Φιλέλλην ἄλβανὸς τὴν καταγωγὴν καὶ τοῦρκος τὴν θρησκείαν. Ἠγωνίσθη οὗτος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ἐκ μίσους κατὰ τῆς τυραννίας καὶ κατὰ προαίρεσιν, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ ⁵, ἐκτελέσας πλήρως τὰ στρατιωτικά του χρέη καὶ τραυματισθεὶς δις ⁶. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1826 ἐτέλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Νικ. Κριεζώτου λαβὼν μέρος εις πολλὰς κατὰ τῶν Τούρκων μάχας καὶ εις τὴν κατ' αὐτῶν ἐπίθεσιν εις τὸ Τρίκκερι ⁷. Ἐκ γενομένης ἐρεύνης ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου ἐντολῇ τοῦ Γραμματέωσ τῆς Ἐπικρατείας Σπ. Τρικούπη ἀπὸ 21ης Δεκεμβρίου 1828 διεπιστώθη ὅτι οὗτος, ὡς καὶ ὁ Μουσταφᾶς Γκέκας, ὑπηρέτησε τὴν πατρίδα μετὰ παραδειγματισμοῦ ⁸. Ὅπωςδὴποτε ὁ Ὄθωμανὸς οὗτος φιλέλλην τελῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Νικ. Κριεζώτου θὰ ἔλαβε μέρος εις τὴν ὑπὸ τὸν Δημ. Ὑψηλάντην ἐκστρατείαν εις τὴν Α. Στερεάν καὶ εις τὰς συναφθείσας ἐκεῖ μετὰ τῶν Τούρκων μάχας καυχώμενος ὅτι εἶναι Ἕλλην πολίτης καταφρονήσας πλοῦτη καὶ δόξαν διὰ τὴν «φιλελευθερίαν» του, περιελθὼν δὲ εις ἐσχάτην ἐνδειαν ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἰω. Καποδίστριαν ζητῶν τὴν παρ' αὐτοῦ καὶ ἐναντι τῶν φιλελληνικῶν ἐκδουλεύσεών του ἐνίσχυσιν.

1. Βλ. Ν. Κασομούλη, Ἐνθυμήματα, τόμ. 2ος, σσ. 569 καὶ 643 - 644.

2. Βλ. Κασομούλη, ἐνθ' ἀν., σ. 660.

3. Βλ. Κασομούλη, ἐνθ' ἀν., τόμ. 3ος, σ. 44 καὶ Χρ. Περραιβοῦ, Ἀπομνημονεῖματα, ἐκδ. Τσουκαλά, τόμ. 2ος, σ. 244.

4. Βλ. Κασομούλη, τόμ. 3ος, σ. 223.

5. Βλ. κατωτέρω, ἐγγρ. ὑπ' ἀριθ. 10.

6. Βλ. κατωτέρω, ἐγγρ. ὑπ' ἀριθ. 11.

7. Βλ. κατωτέρω, ἐγγρ. ὑπ' ἀριθ. 11.

8. Βλ. κατωτέρω, ὀπισθόγραφον ἐγγρ. ὑπ' ἀριθ. 10.

7. **Ὁσμάν ἢ Σουμάνης.** Τουρκαλβανός, κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ ἐλλη-
νικοῦ ἀγῶνος εὐρέθη εἰς Τρίπολιν, μετὰ τὴν πτώσιν τῆς ὁποίας αἰχμα-
λωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Δ. Πλαπούτα¹ ἠκολούθησεν ἔκτοτε αὐτὸν ὡς ση-
μαιοφόρος ἐπιδείξας ἐντιμότητα, πίστιν, γενναιότητα καὶ ἀφοσίωσιν
εἰς τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνα². Ὡς σημαιοφόρος ἔλαβε μέρος εἰς
τὴν μάχην τοῦ Γηροκομείου Πατρῶν³ καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν μάχην
Μαντζαρᾶ ἔξω τῆς Τριπόλεως τραυματίσας θανασίμως τὸν τούρκον
φρούραρχόν της⁴. Δραστήριον μέρος, ὡς σημαιοφόρος ἐπίσης τοῦ σώ-
ματος Δ. Πλαπούτα, λαμβάνει ὁ Ὄθωμανὸς οὗτος φιλέλλην εἰς τὴν
μάχην τῆς Δραμπάλας τῆς Πολιανῆς κατὰ τὴν 5ην - 6ην Ἰουνίου 1825
ἀνδραγαθήσας⁵ ὡς καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Πιάνας κατὰ τὴν 24ην Αὐγού-
στου 1825 κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Ἰμπραήμ πασᾶ, διακριθεὶς⁶.

8. **Ὁθωμανικὴ ἑκατονταρχία.** Ἰδιαιτέρας σημασίας καὶ σαφῆς
ἐκφρασίς τοῦ Τουρκο-αλβανικοῦ φιλελληνισμοῦ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν
Ἐθνεγερσίαν εἶναι ἡ σύστασις τῆς κληθείσης Ὁθωμανικῆς ἑκατονταρ-
χίας συνηνωμένης μετὰ τῆς ὑπὸ τὸν Νικ. Κριεζώτην Ε' χιλιαρχίας, ἡ
ὁποία μετ' ἄλλων χιλιαρχιῶν ἐτέλει ὑπὸ τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ Δημ.
Υψηλάντου⁷. Ἐκατόνταρχος καὶ ἀρχηγὸς αὐτῆς ἦτο ὁ Ὄθωμανὸς
φιλέλλην Μουσταφᾶς Γκέκας, συνέκειτο μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ της ἐκ 31
ἀνδρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων πλὴν τοῦ ἑκατοντάρχου ὑπῆρχον δύο πεντηχόν-
ταρχοι, τρεῖς εἰκοσιπένταρχοι, ὀκτὼ δωδέκαρχοι, πέντε πένταρχοι καὶ
οἱ λοιποὶ στρατιῶται. Ἄπαντες ἦσαν Ὁθωμανοί, προήρχοντο ἐκ διαφο-
ρων μερῶν, τῆς Λεβαδείας, τῶν Θηβῶν, τῆς Χιμάρας, τῆς Μυτιλή-
νης, τοῦ Αἰβαλί, τῆς Τριπόλεως, τοῦ Ζαγορίου, τῆς Σμύρνης καὶ ἦσαν

1. Βλ. Γεν. Κολοκοτρῶνη, Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. Τσουκαλά, τόμ. 1ος, σ. 145 καὶ Ν. Σπηλιᾶδου, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. 2ος, σ. 502, σημ. 1. — Ὁ Ἀθ. Γρηγοριάδης, εἰς, Ἱστορικαὶ Ἀλήθειαι, 1937, σ. 183, μαρτυρεῖ ὅτι οὗτος προσῆλθεν οἰκειοθελῶς εἰς τὸ στρατόπεδον Δ. Πλαπούτα ζητήσας προστασίαν.

2. Βλ. Γρηγοριάδου, ἐνθ' ἀν., σ. 183, Σπηλιᾶδου, ἐνθ' ἀν.

3. Βλ. Μ. Οἰκονόμου, Ἱστορία Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, τόμ. 1ος, σ. 211, Φωτάκου, Ἀπομνημονεύματα 1, 1960, σσ. 158 καὶ 202.

4. Βλ. Γεν. Κολοκοτρῶνη, ἐνθ' ἀν., σ. 145.

5. Βλ. Ἀθ. Γρηγοριάδου, ἐνθ' ἀν., σ. 183 καὶ Γεν. Κολοκοτρῶνη, ἐνθ' ἀν., σ. 145.

6. Βλ. Ἀθ. Γρηγοριάδου, ἐνθ' ἀν., σ. 203 καὶ Σπηλιᾶδου ἐνθ' ἀν.

7. Βλ. τὴν σύστασιν αὐτῆς κατωτέρω, εἰς ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 12.

ἄπαντες νέοι, τῆς ἡλικίας των κυμαινομένης μεταξύ τοῦ 20οῦ καὶ τοῦ 28ου ἔτους. Οἱ ἀποτελοῦντες αὐτήν, ὡς τελοῦντες ὑπὸ τὰς γενικὰς διαταγὰς τοῦ Δημ. Ὑψηλάντου, θὰ ἔλαβον μέρος, ὡς ἄλλως τε καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν μαρτυρεῖται περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ των, εἰς τὴν κατὰ τὴν Α. Στερεὰν ἐκστρατεῖαν του ὡς καὶ εἰς τὰς περὶ τὴν Λεβιάδειαν καὶ τὰς Θήβας μάχας κατὰ τῶν Τούρκων.

Εἰς αὐτὰ τὰ δείγματα τοῦ Τουρκο-αλβανικοῦ φιλελληνισμοῦ κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγερσίας περιοριζόμεθα σήμερον, ἐν ᾧ εἰσέτι ὑφίστανται καὶ ἄλλα πολλά, ἱκανά, καθ' ἡμᾶς, νὰ καταδείξωσι τὴν μεγίστην ἀπήχησιν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν μουσουλμάνων.

ΕΓΓΡΑΦΑ

1 *

Περ. Γ. Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον χειροῦργον
ἀριθ. 13805 Κύριον Κούρταλην

ἐπειδὴ ὁ Δημήτριος Κωνσταντινουπολίτης πληγωθεὶς εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐν τῇ κατὰ τῶν ἀράβων μάχῃ πάσχει κακῶς, μὴ δυνάμενος νὰ θεραπευθῇ,

προσκαλεῖσαι νὰ λάβῃς τὴν πατριωτικὴν φροντίδα, καὶ νὰ ἐπισκευθῆς αὐτὸν μὲ τὴν συνήθη σου ἐπιμέλειαν καὶ εὐσπλαγχνίαν, διὰ νὰ ἀπολάβῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς χειρὸς σου, διὰ τῆς προβλέ(ψε)ῶς σου, καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα ἐμπειρίας καὶ ἐπιτηδειότητός σου.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 28: Νοεμ. 1825

2**

Περ: Γ Πρὸς τὸ Σεβαστὸν ἐκτελεστικὸν σῶμα.
ἀριθ. 13814

Ἐλήφθη ἡ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο διευθυνθεῖσα ἀναφορὰ διὰ

* Εἰς Γ.Α.Κ., Ὑπουργεῖον Πολέμου, φ. 159, 28 - 30 Νοεμβρίου 1825. Τηρεῖται ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου. Ἀνέκδοτον.

** Εἰς Γ.Α.Κ., Ὑπουργεῖον Πολέμου, φ. 159, 28 - 30 Νοεμβρίου 1825. Τηρεῖται ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου. Ἀνέκδοτον.

τῆς Γενικῆς Γραμματείας, ὑπ' ἀριθ. 14876 τοῦ Δημητρίου Κωνσταντινουπολίτου καὶ ἐπαρτηρήθησαν τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα.

Καὶ περὶ μὲν τῆς πληρωμῆς τῶν τῶ ὑπουργείων τοῦτο ἔδωσε διαταγὴν πρὸς αὐτόν, εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις ἰατροχειροῦργον κύριον Κούρταλην διὰ νὰ λάβῃ τὴν φροντίδα νὰ τὸν ἰατροεύσῃ.

Περὶ δὲ τῆς χρηματικῆς ἐξοικονομήσεως τὴν ὁποίαν ζητεῖ μένει εἰς τὴν σκέψιν τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως, νὰ ἐπιτάξῃ περὶ τούτου τὰ δέοντα.

Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 28: Νοεμβ. 1825

3*

σεβαστὴ Κυβέρνησις!

Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἐγὼ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἐνεστῶτος ἀγῶνος παραιτήσας τὰ πάντα ἔτρεξα, καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀγωνίσθηκα μὲ ὄλον τὸν ζῆλον, ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς καλοὺς πατριώτας, καὶ συνεχῶς ἐπολέμουν μαχόμενος ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν διαφόρων ὀπλαρχηγῶν Ὀδυσσεῶς, Γκούρα, Καραϊσκάκη καὶ Νοταρᾶ Ἀρχοντόπουλου, ἔχοντας ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου καὶ ἐγὼ ἀρκετοὺς συντρόφους, ὡς φαίνεται κάτωθεν. ἐξώδευσα πάντοτε ἐξ ἰδίων μου καὶ διὰ λόγον μου, καὶ διὰ τὴν κυβέρνησιν τῶν Συντρόφων μου, ἐπειδὴ ἐκτὸς τοῦ Ἀρχοντόπουλου, ἀπὸ ἄλλον ὀπλαρχηγὸν τὴν παραμικρὰν κυβέρνησιν δὲν ἔλαβον οὔτε διὰ λόγον μου, οὔτε διὰ τοὺς συντρόφους μου, καὶ ἐν ᾧ ἤμουν ὑγιής, καὶ ἐν ᾧ ἐπληγονόμουν, ὥστε εἰς τὴν ἐσχάτην μου πληγὴν, ὅπου ἔλαβα εἰς τὸν Πειραιᾶ, μὴ ἔχοντας, ἐπούλησα καὶ τὰ ἄματά μου ὅλα διὰ νὰ ἰατρευθῶ, καὶ τώρα κοντὰ ὅπου δὲν ἔχω κἀνέναν παρᾶν, ἐγὼ ὅπου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος εἶχα 22: πονγγιὰ ὅλα εἰς βενέτικα φλωρία, εἶμαι καὶ ξαρμάτωτος, καὶ στεροῦμαι καὶ αὐτοῦ τοῦ

* Εἰς Γ.Α.Κ., Ὑπουργεῖον Πολέμου, φ. 207, 13 - 22 Σεπτεμβρίου 1827. Μονόφυλλον. Ἡ ὑπογραφή ἰδιόχειρος. Διὰ νεωτέρας μολυβδίδος «ἀντεγράφη». Ἐπὶ τοῦ νότου διὰ διαφόρων γραφῶν: «εἰσερχ. πολ: ἀρθ. 757 μούσταφας γκέγκας 1117 εἰσερχ. οἰκονομίας διευθυνθὲν παρὰ τῆς ἐπὶ τῶν πολ: ἀρ: ἢ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας Γραμμ. τῆς ἐπικρατείας νὰ δώσῃ εἰς τὸν μούσταφᾶ Γκέγκα γρόσια πεντακόσια Νο. 500 καὶ νὰ λάβῃ ἀποδεικτικόν, ἢ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ Γ: Μανρομηχάλης, Ἰω. Μ. Μιλαήτης, Ἰω. Νάκος, ὁ Γραμμ. τῆς οἰκονομίας τῆς ἐπικρατείας» καὶ «ἐν Αἰθήνῃ τῆ 20 σεπτ. 1827. Γ. πρωτκ. Νο ἀριθ. 1599» καὶ «τῆ 28 7βρ. ἐπληρώθη ἀπὸ τοῦ Αναγ. λαζαρόπουλον μέλος τῆς ἐπιτρ. τῶν λειῶν, ὡς ἡ ἀπόδειξις του εἰς τὸν λογ. τοῦ λαζαρόπουλου». Τηρεῖται ἡ γραφὴ. Ἀνέκδοτον.

ἐπιουσίον ἄρτον, καὶ κἀνένας τώρα εἰς ἐμὲ φιλόφιλον μάτι δὲν ρίχνει, ὥστε ἡ ἐλπίδες μου ὄλαις ἀκουμβίζον πρώτα εἰς τὸν θεόν, καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Σοφίαν Κυβέρνησιν, τὴν ὁποίαν σέβομαι ὡς μητέρα μου.

Διὰ τοῦτο λαμβάνω τὴν τόλμην, καὶ εἰς αὐτὴν προστρέχω μὲ τούτην μου τὴν ταπεινὴν ἀναφορὰν, καὶ τὴν παρακαλῶ θεομῶς, ἀφ' ὅσα μοῦ ἀνήκουν ἀπὸ τὸν κάτωθεν λογ. ἀφ' ὅσα δηλαδὴ ἐγκρίνη ἡ Σοφία Κυβέρνησις, νὰ μου δοθοῦν μέρος πρὸς ἐξοικονόμησίν μου κατὰ τὸ παρόν, καὶ διὰ τὰ ἐπίλοιπα νὰ μου δοθῇ διαταγή, καὶ θαρρῶντας, ὅτι μέχει καὶ μένα εἰς τὴν εὐνοϊάν της ὡς ἓνα τῶν γνησίων καὶ εὐπειθῶν τέκνων της, καὶ τῶν μεμακροσμένων ἀπὸ ὁποιανδήποτε κατάχρησιν, θέλει μὲ εἰσακούσῃ, καὶ θέλει με παρηγορήσῃ εἰς τὴν ἐσχάτην ἐκ τῆς ἀγάπης τῶν ἑλλήνων δυστυχίαν μου. Μένω μὲ τὸ ἀνήκον σέβας

τῆ 16. Σεπτεμβρ. 1827 ἐν Αἰγίνῃ

ὁ πολίτης

μουστάφας γγκεκας

ἐδούλευσα

ὑπὸ τὸν Ὀδυσσεά χρόνος... 4 μὲ συντρόφους 45.

ὑπὸ τὸν Γούραν καὶ Καραϊσκάκη... » » 35.

4*

Πρὸς τὴν Σ: Βουλὴν

Ἡ τυραννία, καὶ τὰ ἀπάνθρωπα τῶν ὁμοθησικῶν μου Μουσλημάνων, καὶ τὰ μεγάλα δίκαια τοῦ δεινοπαθοῦντος ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις βεβαρυσμένος ἀπὸ τὴν πολυχρόνιον δουλείαν ἀπεφάσισε τὸ: 1821: ἔτος τὸ χριστιανικόν, νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγόν, ἐπειδὴ μὲ ἐκίνησαν εἰς οἶκτον καὶ συμπάθειαν ἀπεφάσισα καὶ ἐγὼ νὰ συναποθάνω μὲ τοὺς ἑλληνας.

Εὐθὺς λοιπὸν ἤραχησεν ἡ σάλπιγξ τοῦ πολέμου, ἀμέσως παραιτήσας τὰς ἀγαδικὰς ἀνέσεις, καὶ ἀφήσας εἰς Λεβαδίαν ἐκουσίως γεννήματα κοιλῶν ἐνέα χιλιάδων, σιτάρια καὶ κρηθάρια εἰς χρῆσιν τῶν ἐτοιμαζομένων εἰς μάχην ἑλλήνων, ἐκλείσθη ὡς σώματος εἰλικρινέστατος μετὰ τοῦ μακαρίτου Ὀδυσσεῶς εἰς τῆς Γραβιάς τὸ χάνι, ὅπου ἐκάμαμεν τὴν Γνωστὴν ἐκείνην ἀριστείαν κατὰ τοῦ ὁμοῦ βρωίω, καὶ ἀχμὲτ πασσᾶ τῶν ἐφορησάντων τότε ὑποτροάωνων.

* Εἰς Γ.Α.Κ., Ὑπουργεῖον Πολέμου, φ. 209, 1 - 10 Ὀκτωβρίου 1827. Ἀντίγραφον. Τηρεῖται ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου. Μετὰ τινῶν παραλλαγῶν δημοσιεύεται ὑπὸ Κ. Γ. Κωνσταντινίδου, εἰς «Νέαν Ἑστίαν», 15 Μαρτίου 1939, ἀριθ. 294 καὶ ἀναδημοσιεύεται ὑπὸ Κ. Η. Μπίρη, Ἀρβανίτες, 1960, σσ. 349 - 350.

ἔπειτα δὲ ἀπ' οὗ ὁ ὀδισεὺς κατήγγιλεν ὀλιγώτερον χρήσιμος συνηγορήσθη μὲ τὸν ἀξιωματικόν Ἰ. Γκούρα καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς στρατηγίας του.

Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Ἰ. Γκούρα ἠκολούθησα τὰς διαφόρους ἐκστρατείας τοῦ ἀοιδήμου Γ. Καραϊσκάκη.

Ἀπ' οὗ δὲ ἦλθεν ὁ Καραϊσκάκης εἰς διαρκῆ ἐπικουρίαν τῶν ἐν ἀκροπόλει ἀθηναίων διακινδυνεύοντων, ἠκολούθησα τὴν ὁδηγίαν τοῦ μακαρίτου στρατηγοῦ Ἰωάννου Νοταρᾶ.

ἐκ δὲ τῆς πτώσεως τοῦ Ἰωάννου Νοταρᾶ ἀκολουθῶ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Παναγιωτάκη Νοταρᾶ. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐδούλευσα τὴν Ἑλλάδα καὶ δουλεύω ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος τῆς, συνεδρισκόμενος καὶ συναγωνιζόμενος μὲ τοὺς ἐπισήμους τῆς στρατηγούς.

Καθ' ὅλας δὲ τὰς μάχας, εἰς ἃς συμπαρευρέθη, δις ἐπληρώθη, τῶν ὁποίων ἡ ἐπικινδυνωτέρα ἐστάθη, ἡ συμβάσαί μοι εἰς πηραιᾶ πληγή.

Εἰς ὅλον δὲ τὸ διάστημα δὲν ἔλαβον ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὀβολὸν διὰ μισθῶν, ἐκτὸς τῶν πεντακοσίων γροσίων τῶν δοθέντων μοι προλαβόντως χάριν περιθάλψεως παρὰ τῆς Σ: κυβερνήσεως καὶ ἐξόδευσα ὅλους ἐξ οἰκείων γροσίων ἑνδεκά χιλιάδας, ἀπὸ τὰ ὅποια μοῦ εὐρέθησαν Βενετικά φυλαγμένα ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς τουρκίας εἰς τὰ μέρη μου. περὶ τούτων δὲ ἀπάντων θέλον μαρτυρῆσαι ἴσως μὲ περισσοτέραν ἔμφασιν, ἂν τὸ καλέσῃ ἡ χρεία, ὅσοι τῶν ἡμπερωτῶν Ἑλλήνων πολιτικοί τε καὶ πολεμικοί καὶ τινες Πελοποννήσιοι ἐγνώρησαν καλῶς τὰ τοῦ Μουστάφα Γκῆκα.

Πρὸ ἡμερῶν, Σ: Βουλὴ, ἐνθαλθόμενος ἀπὸ τὰς περιστάσεις ἐκάλεσα καὶ τοὺς ἀνεψιούς μου ἀπὸ τουρκίας, οἵτινες ταυτοφρονοῦντες ἦλθον προθύμως νὰ συναγωνισθῶσιν.

Ἄλλ', ὦ Βουλὴ, δὲν ἔχω ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μου στρατιώτας πολλοὺς ὡς καὶ πρότερον, ἔχω μόνον εἴκοσι πέντε, (θερμομαχοὺς ὅμως) τῶν ὁποίων οἱ μὲν εἶναι χριστιανοὶ Ἀλβανοί, οἱ δὲ Μωαμεθάνοι, καὶ τοῦτο διὰ τὴν ὁποίαν ἔχω μεγάλην ἀναγκυρίαν. Ἐὖς ὥρας δὲν εἶχον ἀπόφασιν νὰ παραστήσω πρὸς τὴν ἑλληνικὴν πολιτείαν τὰς δουλεύσεις μου ἐμποδιζόμενος ἀπὸ μετριοφροσύνης. ἀλλ' ἐπειδὴ ἤδη ἡ ἔγκαιρος φιλοτημία, καὶ ἡ ἄκρα ἀχρηματία μὲ ἐκέντησεν ἐπληροτέρως ἀναφύρομαι ἢ ἀναγκασμένος παρακαλῶν τὸ μὲν, ἐπειδὴ αἱ ἐκδουλεύσεις μου εἶναι ἀποδεδειγμένα καὶ ἀναντιρρήτοι, νὰ μοι δοθῶσιν ἐνδεικτικὰ ἔγγραφα, ὅτι ἐδούλευσα τὴν Ἑλλάδα πιστῶς καὶ ὡς θετὸς τῆς νίης, τὸ δὲ νὰ μοι γένη ἡ προσήκουσα εἰς τὴν ἰκανότητά μου ἐξοικονόμησις, ὥστε

να ἤμπορέσω να ἀκολουθῶ ἐκστρατείας, ὡς καὶ ἄλλοτε καταφρονῶν καὶ πῦρ καὶ σήδηρον δι' ὄφελος καὶ ὁξάν τῆς ἐλλάδος.

ἔχων δὲ χρηστὰς ἐλπίδας ἀπὸ τῆν εὐγνωμοσύνην, ὡς ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων, καὶ βαθεῖαν σύνεσιν τῆς Σ: Βουλῆς ὑποσημειοῦμαι μὲ τὸ προσῆκον Σέβας

Ἐν Αἰγίνῃ: τῆ 5: Ὀκτωβρίου 1827:

ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ.

Ὁ φιλέλληνα
Μουστάφας Γκέκας

5*

Ἄρθ. 950:

Ἑλληνικὴ πολιτεία

ἢ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν Γραμμ.(ατεία) τῆς ἐπικρατείας
Δηλοποιεῖ

ὁ κ. Μουστάφας, ἄλλοεθνῆς μὲν, ἀλλὰ φιλέλληνα, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀγῶνος ἔτρεξεν ἀθροομήτως εἰς τὴν ἐλλάδα ἐγκαταλιπὼν τὰς ἀναπαύσεις του ὅλας καὶ τὰ ὑπάρχοντά του εἰς Λεβαδίαν, καὶ ὡς γενναῖος καὶ ἐνθερμος ζηλωτὴς τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐπαρξήσιασθη ἀμέσως εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου καὶ συνενοθεὶς τότε μὲ τὸν στρατηγὸν Ὀδυσσεά συνηγωνίσθη κατὰ τοῦ Ὁμέρου Βουώνη καὶ Ἀχμέτ πασάδων, ἀριστεύσας ἐνδόξως κατ' αὐτῶν.

ἔλθων ἔπειτα ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου Γκούρα ἠγωνίζετο μετ' αὐτοῦ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς στρατηγίας του ἀόκνως καὶ προθύμως. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ στρατηγοῦ τούτου, μεταβὰς ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ ἀειμνήστου Καραϊσκάκη, τὸν συνηκολούθει εἰς ὅλας τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν διαφόρους συμπλοκάς. Ἐπληρώθη πολλάκις, ἐσχάτως δὲ καὶ εἰς τὴν ἐν πειραιῷ μάχην καὶ μ' ὅλα ταῦτα τρέχει ἕως τὴν σήμερον εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος, καθὼς καὶ ἤδη εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ κ. Π. Νοταρᾶ.

Ἡ κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα ταῦτα περὶ τοῦ φιλέλληνοσ τούτου, καὶ εὐγνωμονοῦσα διὰ τῶν πρὸς τὴν πατρίδα μεγάλων καὶ διαρκῶν ἐκδουλεύσεών του, ἀφ' οὗ τὸν ἐπεριθάλαψε μικρὸν εἰς τὰς κατεπειγουσὰς αὐτὸν μεγάλας του χρείας, μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 2225: διάταγμά της ἐνέκρινε να τῷ δοθῆ καὶ ἐπίσημον ἐνδεικτικὸν τῶν ἐκδουλεύσεών του καὶ τῶν εὐλογοῦσων φιλελλητισμοῦ του.

* Εἰς Γ.Α.Κ., Ὑπουργεῖον Πολέμου, φ. 211, 21-31 Ὀκτωβρίου 1827. Μονόφυλλον. Ἡ ὑπογραφή ἰδιόχειρος. Τηρεῖται ἡ γραφή. Ἀνέκδοτον.

ὅθεν ἡ Γραμματεία αὐτὴ κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα ἐκδίδωσι τὸ παρὸν ἐνδεικτικὸν ἐπισήμως, διὰ τὴν τῶν χρησιμεύσῃ ἐν καιρῷ ὄψιν, καὶ ὡς ἀνήκει.

Ἐν Αἰγίνῃ ὁ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν Γραμματεὺς τῆς
τῆ 25 Ὀκτωβρίου 1827 Ἐπικρατείας
Ἄ. (λέξιος) Β. (λαχόπουλος).

6*

Ὁ Ὄθωμανὸς ἑκατόνταρχος Μουστάφας Γκέκας διατελεῖ ἤδη πολὺν καιρὸν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου, ἀλλ' οὗτος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀγῶνος ἠγωνίζετο ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν διαφόρων ὀπλαρχηγῶν, ἐκτελῶν πάντοτε τὰ στρατιωτικὰ του χρέη καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν. Ὅθεν ἤδη κατ' αἰτησίαν του τῶν δίδεται τὸ παρὸν, ἵνα τῶν χρησιμεύσῃ ἐν παντὶ καιρῷ.

τῆ 14. Δεκεμβρίου 1828
Ἐλευσίς

ὁ Ε' χιλίαρχος
Νικόλαος Κριεζιώτης
Ζ' χιλίαρχος
Καρατάσσοσ.

7**

Περίοδος Βα Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Ἄριθ. 792 Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ἐκτελεστικὸν Σῶμα.
Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Δικαίου

Κάποιος Μεχμέτ δερβίς ἐφέντης, καταγόμενος ἐκ μιᾶς τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ οἰκογενειῶν, ἀνὴρ ἔμπειρος εἰς τὴν ὀθωμανικὴν γλῶσσαν, καὶ ἐπομένως ἀπὸ τοῦς κατὰ πολλὰ χρησίμους καὶ ἀναγκαίους εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο, διὰ τὰ καθημέραν παρεμπύπτοντα ἔγγραφα, τεμεσοῦκια καὶ χοτζέτια. εὐχαριστεῖται νὰ προσκολληθῇ εἰς τὸ ὑπουργεῖον μὲ ἑκατόν γρόσια μηνιαῖον πρὸς ἐξοικονόμησιν τῆς οἰκογενείας του.

Περὶ τὸν τὸ ὑπουργεῖον νὰ τὸν συστήσῃ ἤδη πρὸς τὴν Διοίκησιν,

* Εἰς Γ.Α.Κ., Γενικὸν Φροντιστήριον, φ. 25, 1 - 18 Δεκεμβρίου 1828, ὕποφ. 81, 14 - 18 Δεκεμβρίου 1825. Μονόφυλλον. Ἐπισυνάπτεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 4. Τηρεῖται ἡ γραφή. Ἀνέκδοτον.

** Εἰς Γ.Α.Κ., Ἐκτελεστικόν, φ. 26, 1 - 8 Ὀκτωβρίου 1824. Μονόφυλλον. Αἱ ὕπογραφαὶ ἰδιόχειροι. Τηρεῖται ἡ γραφή. Ἀνέκδοτον.

ὡς ἄνθρωπον καίτοι τοῦρον ὄντα, φιλέλληνα ὅμως καὶ φιλόκαλον, ὡς
πολλάκις τὸ ἀπέδειξεν ὁ ἴδιος πραγματικῶς. εἶναι δ' ἀναγκαῖος καὶ
πρὸς τὴν ἰδίαν διοίκησιν, διὰ τὰ συνεχῶς παρεμπύπτοντα τοιαῦτα ἐγγρα-
φα ἀναγκαῖα νὰ μεταγλώττιζονται.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1824 ὁ ὑπουργὸς τοῦ Δικαίου
Ἰωάννης Θεοτόκης
(Τ.Σ.) ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
Δ: Νέγρης.

8*

Περὶ Β
ἀριθ.: 5303

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα
Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Δικαίου

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 792 ἀναφορᾶς τοῦ ὑπουργείου τούτου
ἡ Διοίκησις θέλει διατάξει τὸν ἀναφερόμενον Μεχμέτ Δερβίσι: ἐφέντην
ἀπὸ Τριπολιτζᾶν νὰ κατέλθῃ ἐνταῦθα, ἐνθα παρευρισκόμενος πλησίον
αὐτῆς νὰ φαίνεται χρήσιμος καὶ εἰς τὴν μεταγλώτισιν τῶν εἰς αὐτὸ τὸ
ὑπουργεῖον παρεμπύπτοντων τουρκικῶν ἐγγράφων.

Ναύπλιον τῇ 8: ὀκτωβρίου 1824

(Τ.Σ.)

ὁ Πρόεδρος
γεώργιος κοιντουριώτης
Ἰωάννης Κωλέττης
ἀναγνώστης σπουλιολάκης
Πανοῦτζος Νοταρᾶς
Ὁ προσ: Γεν: Γραμματεὺς
Π. Γ. ῥόδιος

9**

Ἐξοχώτατε!

Ὅτι ἡ μετὰ τῶν Ἑλλήνων σχέσις μου μεταξὺ τοῦ τῶσσετοῦς δια-
στήματος τῆς διαγοργῆς μου ἐστάθη ἀνεπίληπτος ὡς πρὸς τὰς ὀθωμανι-
κὰς προλήψεις, ἐναργῶς ἀπέδειχθη πρότερον.

* Εἰς Γ.Α.Κ., Ἐκτελεστικόν, φ. 26, 1 - 8 Ὀκτωβρίου 1824. Μονόφυλλον.
Αἱ ὑπογραφαὶ ἰδιόχειροι. Τηρεῖται ἡ γραφή. Ἄνεκδοτον.

** Εἰς Γ.Α.Κ., Γενικὴ Γραμματεία, φ. 11, 4 - 5 Φεβρουαρίου 1828. Δίφυλλον.
Ἡ ὑπογραφή ἰδιόχειρος. Τηρεῖται ἡ γραφή. Ἄνεκδοτον.

μετὰ δὲ τὴν ἐκ τῆς ἐλλάδος καταστροφὴν τῶν ὀθωμανῶν ἡ πείρα μὲ ἀπέδειξε πρόθυμον εἰς τὸ νὰ συμπάσχω, καὶ νὰ συνδουστυχῶ μετὰ τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων, προτιμήσας τὴν ἐλευθέραν ζωὴν μᾶλλον, ἢ τὴν μετ' εὐκλείας ὑπόζυγον μετὰ τῶν ὁμοφύλων μου διαγωγὴν.

ἀξιόπιστον ἐπὶ τοῦτω μάλιστα ἔχω τὰς μεταξὺ τοῦ ἐπταετοῦς διαστήματος εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος πράξεις μου, λογιζόμενος καὶ καθ' ἑμαυτὸν, τὰς κατὰ τὴν τῶν εὐαισθήτων ἑλλήνων πρὸς ἐμὲ ὑπόληψιν ἑλληνὴν γνήσιος, χωρὶς νὰ ὑπονοῶμαι ὀθωμανὸς καὶ πράγματι, καὶ ὀνόματι.

ἐπὶ τῶν προλαβοῦσῶν Διοικήσεων εἶχον τὴν τιμὴν τοῦ διερμηνεύειν τὰ ὀθωμανικὰ συμπύκνωτα διάφορα γράμματα, ἀναγγέλλων τὰ διατρέχοντα μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. τοῦτο μετηρχόμεν οὐχὶ ὡς προδίδων τὸ ὁμογενές μου, ἀλλ' ὡς ζηλωτῆς ὑπέρομαχος τῆς ἐλευθερίας ἐξ ὑπαρχῆς.

ἤδη ἐδρισκόμενος ἀογός, καὶ μὴ ἔχων πόρον τοῦ ζῆν, παρησιαζόμενος πρὸς τὴν ἐξοχότητά της, ἐξαιτῶ τὴν ἐπίβλεψιν, καὶ περίθαλψιν τῆς δυστυχοῦς καταστάσεώς μου, εὐελπὶς εἰς τὸ γενναῖον τῆς ψυχῆς της ὅτι δὲν θέλω παροραθῆ.

προθυμοποιούμενος δὲ νὰ ἐκδουλεύσω τὸ κατὰ δύναμιν καὶ ἐπὶ τῶν λαμπρῶν ἡμερῶν τῆς ἐξοχότητός της, προσφέρων τὴν οὐδένειάν μου πρὸς αὐτήν, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι

τῇ Αἰγίνῃ

Εὐπειθέστατος εἰς τὰς προσταγὰς της
δεοβὶς μεχμέτις

τῇ 4: Φεβρουαρίου. 1828

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος κτλ: κτλ: κτλ:.

10*

Ἐξοχώτατε Κυβερνήτα τῆς Ἑλλάδος

Εἶμαι Τοῦρκος τὴν θρησκείαν, τὸ γένος Ἀλβανός, ἀλλὰ πολίτης Ἑλλῆν, (διότι ἠγωνίσθην εἰς ὄλον τὸ διάστημα τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος· καὶ ἠγωνίσθην ὄχι κατ' ἀνάγκην, ἀλλὰ κατὰ προαιρεσιν μισῶν τὴν τυραννίαν, καὶ λαβῶν συμπάθειαν διὰ τὴν τυραννομένην ἀνθρωπότητα.) ἔτυχον δὲ πολλάκις πολλὰς περιστάσεις, καθ' ἃς

* Εἰς Γ.Α.Κ., Γενικὸν Φροντιστήριον, φ. 25, 1 - 18 Δεκεμβρίου 1828, ὑποφάκ. 81, 14 - 18 Δεκεμβρίου 1828. Δίφυλλον. Τηρεῖται ἡ γραφή. Ἀνάκτορον. Ἐπὶ τοῦ κώτου τοῦ 2ου φύλλου ἀναγράφεται:

«Τὸ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν μέλος τοῦ Γεν: Φροντιστηρίου λαβῶν τὰ ἐν τῇ

ἡδυνάμην νὰ ἀπολαύσω καὶ πλοῦτη καὶ δόξας, ἀλλὰ τὰς κατεφρόνησα μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν φιλελευθερίαν μου, καὶ διὰ νὰ μὴ βλάψω τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγωνιζομένους Ἕλληνας ἀλλὰ τὸ φρόνημά μου τοῦτο διὰ τὴν δυστυχίαν τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων μὲ κατήχησεν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν, ὡς περὶ τούτων ὄλων σὰς πληροφορεῖ ἡ χιλιαρχικὴ ἀπόδειξις. Παρακαλῶ λοιπὸν ἂν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εὐγνωμονῇ, πρὸς ὅσους ἐδικαίωσαν ἄλλοθενεῖς, καὶ μάλιστα τούρκους, τοὺς ἀγωνάσ των, καὶ ἂν ἡ τοιαύτη δικαίωσις ἀξίξῃ περιθάλψεως, εὐαρεστηθῆτε, νὰ περιθαλφθῶ ὥστε νὰ μὴ ἀποθάνω τῆς πείνας ὁμοῦ μὲ τὴν οἰκογένειάν μου, οἵτινες δυνάττομεν, διότι δὲν ἠγαπήσαμεν τὴν Ὀθωμανικὴν τυραννίαν, τῶν ὀμοθητικῶν μας, καὶ ἀγωνιζόμεθα μὲ τοὺς Ἕλληνας ὑπὲρ ἐλευθερίας.

ὑποσημειοῦμαι δὲ μὲ σέβας τὸ ὀφειλόμενον
τῇ 18 Δεκεμβρίου 1828 ἐν Αἰγίνῃ.

ὁ εὐπειθέστατος
Παῖδάμης Λιάπης.

11 *

εἶναι μεμαρτυρημένον καὶ ὁπὸς πᾶσι ἡμῶν γνωστὸν ὅτι ὁ Ὀθωμανὸς Μπαϊράμης Λιάπης ἠγωνίζετο ὑπὸ διαφόρους ὀπλαρχηγούς εἰς ὄλον τὸ διαρκὲς ἐκεῖ ἱερᾶς ἡμῶν ἐπαναστάσεως διάστυμα. εἶναι ἀναν-

ἀναφορᾷ ἐπ' ὅσιν νὰ προβάλλῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅ,τι περὶ τῶν ἀναφερομένων κρίνῃ εὐλογον».

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 21 Δεκ. 1828.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
Σ. Τρικούπης

Ἀκολούθως ἀνγράφεται ὅτι κατόπιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Σ. Τρικούπη πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἀναφορῶν τοῦ Μουστάφα Γκέκκ καὶ Μπαϊράμη Λιάπη ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσίᾳ καθυποβάλλει ὅτι οἱ δύο οὗτοι ὀθωμανοὶ δουλεύουν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος τὴν πατρίδα μὲ παραδειγματικὸν ζῆλον», ὅτι ἐξοικονομοῦνται ἀπὸ τοὺς ὀπλαρχηγούς, ὑπὸ τοὺς ὁποίους διετέλεσαν, ὅτι εἰς τὸν πρῶτον ἀπεφασίσθη ὡς ἀντιμισθία νὰ τοῦ δοθῇ ποσὸν 5.000 γροσίων, ἐν «δόσπητίον» εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ 1000 γρόσια μετρητά, χωρὶς ὁμῶς ἡ ἀπόφασις νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ὅτι ὁ Δημ. Ὑψηλάντης συγκατένευσε νὰ προτείνῃ τὸν Μουστάφα Γκέκκ ἐκατόνταρχον καὶ νὰ σχηματίσῃ μίαν ἐκατονταρχίαν ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀπ' ἀρχῆς ἀγωνιζομένους Τουρκαλβανούς συγγενεῖς καὶ συντρόφους του», ὅτε καὶ θὰ ἐξοικονομῶνται, ὡς οἱ λοιποὶ Ἕλληνες.

* Εἰς Γ.Α.Κ., Γενικὸν Φροντιστήριον, φ. 25, 1 - 18 Δεκεμβρίου 1828, ἀποφάκ. 81, 14 - 18 Δεκεμβρίου 1828. Μονόφυλλον συναπτόμενον πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 7. Τηρεῖται ἡ γραφῆ. Ἀνέκδοτον.

τήρητον ὅτι οὗτος ἐκτέλει τὰ ὅπλα ἐπεφορτίσθη ὁ ἴδιος Στρατιωτικὰ χρέη ἐκουσίως ἐν ὄλαις ταῖς μάχαις, ὅστις ἐπληρώθη δις εἰς σημαντικὰς μάχας, καὶ ἔνεκα τούτου ἤδη εὐρίσκεται κενὸς πάσης ἐλπίδος οἰκονομήσεως. ὥστε ὑστερήτε καὶ αὐτὸν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον μετὰ τῆς συζύγου του, τὴν ὅποιαν ἔλαβεν εἰς τὴν παρούσαν περίστασιν. Ὁ Ὀθωμανὸς οὗτος διατελεῖ ὑπὸ τὴν ὄδηγιάν μου περίπου τῶν δύο ἐτῶν. δὲν ἔλλειψεν ὁμως τὰ δεῖξῃ εἰς ὄλον τὸ διαρκὲς τοῦτο διάστημα τὴν πρόπουσαν πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τὸν εὐπείθειαν, ἐκτελῶν καὶ τὰ στρατιωτικὰ του χρέη καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ἐν ὄλαις ταῖς μάχαις, καθὼς καὶ ἤδη ἐσχάτως εἰς τὴν κατὰ τὰ τρίκερα γενομένην ἐκστρατείαν. ἀλλὰ διὰ τὰ ἀναπόφευκτὰ τῆς φημηλίας του καθημερινὰ ἔξοδα, καὶ διὰ τὸ ἀμηχανὲς τῆς οἰκονομήσεώς του ἐπέπεσεν ἤδη τελευταῖον εἰς βαρυτάτην παινίαν ὡς εἴρηται διὸ μὴ βλέπον τρόπον οἰκονομήσεως ἐζήτησε τὸ παρὸν παρ' ἐμοῦ πρὸς ἐνδείξιν τῶν προφανεστάτων αὐτοῦ ἐκδουλεύσεων, μὲ τὸ ὅποιον παρουσιασθεῖς εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος δυναθῆν τὰ λάβῃ θεραπείαν τινὰ εἰς τὴν δυστυχίαν του ἀφ' οὗ γνωρισθῶσιν καὶ ἐκδουλεύσεις καὶ τὰ δεινὰ του ὄθεν πρὸς πίστοσιν ὑποσημειοῦμαι

τῇ 3: 10βροῖον 1828

ἐκ τοῦ Στρατοπέδου Ἐλευσίνος

Ἀντίγραφον

Ὁ πολίτης
Νικόλαος Κριεζιώτης

12*

Ὀθωμανικὴ ἑκατονταρχία τοῦ Μουστάφα διατελοῦσα παρὰ χιλιάσχω νικολάω Κριεζιώτῃ.

Μὴρ Ἀριθ.	ὀνόματα	ἐπίθετα	πατρίς	ἡλικία	βαθμὸς
1.	Μουστάφας	Γκέκας	—	45	ἐκατόνταρ.
	Ζάκιος	—	—	30	πεντηκόντ.
	Σμαῖλης	—	—	27	—
2.	Γεώργης	Μυτιληναῖος	—	30	εἰκοσιπέντ.
	Βεῖζης	ἀράπης	Ἄλβανὸς	27	—
	Σαῖτης	—	—	23	—
4.	Ἰωάννης	Καλαντζή	Λειβαδιὰ	24	δωδέκαρ.
	Σουλεῦμάν	γκέκας	—	26	—

* Εἰς Γ.Α.Κ., Γενικὸν Φροντιστήριον, φ. 25, 1 - 18 Δεκεμβρίου 1828, ὑποφάκ. 4 - 9 Δεκεμβρίου 1828. Εἰς ὀνομαστικὴν 10φυλλον κατάστασιν, ἐπὶ τοῦ προσθίου τοῦ 10ου φύλλου. Αἱ ὑπογραφαὶ ἰδιόχειραι. Ἀνέκδοτον.

Μην' Αριθ.	όνόματα	ἐπίθετα	πατρὶς	ἡλικία	βαθμὸς
	τζαφάρης	ἄλβανός	—	23	—
	Ντελίπης	—	—	28	—
	Μιχάλης	χειμασιότης	—	30	—
	χοῦσος	λειβαδίτης	—	25	—
	Μεχμέτης	Ἄϊβαλί	—	25	—
	Μήτηρος	Καλόγερος	Εὔρουπος	23	—
8.	νικολός	μεκύλας	Θῆβαι	24	πένταρχος
	κελίας	τοπόλια	—	22	—
	δήμος	βαγιότης	—	27	—
	Ἄλκζης	χειμασιότης	—	28	—
	μεχμέτη	τριπολιτζά	—	28	—
5.	παναγιώτης	πασόπουλος	—	20	στρατιώτ.
	παναγιώτης	Θῆβαι	—	28	—
	νικόλας	Ἄθῆναι	—	28	—
	νικολός	θανάση	Θῆβα	22	—
	Δημήτρης	Ἰόλυμπιος	—	25	—
	σταμέλος	Σουρπείας	—	29	—
	παναγιώτης	Μακόλη	—	28	—
	χουσείνης	Σμόρνης	—	28	—
	Κωνσταντὶς	παν. παναγιώτου	Μύλο	22	—
	Μουστάφας	—	—	25	—
4	10βρίου Δημήτρης	Καστελής	—	20	—
8:13	ρετζάπυς	Ἄντρεναλής	—	20	—
	σπύρος	Ζαγορίτης	—	23	—
	ὁ χιλίαρχος				ὁ ἑκατόνταρχος
	νικόλαος κριεζιότης				μουστάφα γγέκας

Ἄθῆναι

ΣΠΥΡΟΣ Δ. ΛΟΥΚΑΤΟΣ